

*Геннадій Анатолійович Лещенко**д-р пед. наук, проф.*
ORCID 0000-0001-9780-060X
e-mail: galelza7@gmail.com,*Юлія Анатоліївна Бондар**канд. екон. наук, доц.*
ORCID 0000-0003-2269-6208
e-mail: cooperjulia@ukr.net,*Льотна академія Національного авіаційного
університету, м. Кропивницький**Артем Володимирович Кирстя*

e-mail: artemkirstya39@gmail.com,

*Приватний заклад вищої освіти**«Міжнародний європейський університет», м. Київ*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Світовий досвід свідчить про високу ефективність забезпечення інноваційного способу розвитку, що базується на всебічному розкритті можливостей людського потенціалу. За таких умов зростає необхідність підготовки фахівців нового рівня з розвинутими професійними, аналітичними та новаторськими здібностями.

Соціально-економічні перетворення неоднозначно вплинули на становлення та розвиток системи закладів вищої освіти в Україні. Позитивними є тенденції щодо розвитку закладів вищої освіти та розширення їх академічної свободи, реформування державного управління, впровадження нових форм навчання, модернізації спеціальностей та зростання чисельності осіб із вищою освітою. Проте невирішеними залишаються низка проблем щодо функціонування вітчизняної вищої освіти як цілісної системи та інноваційного розвитку системи закладів вищої освіти відповідно до потреб національної економіки і суспільства. Саме тому потребують подальшого доопрацювання теоретико-методичні засади організаційно-економічного регулювання системи закладів вищої освіти й розробка на їх основі науково-практичних рекомендацій щодо активізації інноваційного розвитку системи закладів вищої освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувана проблема не є новою. Завдання з формування дослідницьких вмінь здобувачів вищої освіти окреслено в низці законодавчих актів.

Відповідно до Постанови президії Академії наук України «Про розвиток науки та трансформацію суспільства: концепція для України», провідною метою наукової, науково-технічної та інноваційної політики системи освіти є: забезпечення підготовки спеціалістів, наукових та науково-педагогічних кадрів на рівні світових кваліфікаційних вимог, ефективне використання її освітнього, науково-технічного та інноваційного потенціалу для розвитку економіки та вирішення соціальних завдань [11].

Науково-дослідна робота (НДР) здобувачів вищої освіти представляє собою найбільш ефективний метод підготовки якісно нових фахівців у вищій школі. Вона максимально розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідницькі навички здобувачів вищої освіти, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, глибину мислення, творчий підхід до сприйняття знань та практичне застосування у вирішенні певних поставлених завдань [13, с. 12-16].

Особливість процесу якісної підготовки здобувачів вищої освіти полягає в його спрямуванні на конкретну професіоналізацію, відповідно науково-дослідна робота виступає одним із основних компонентів професійної характеристики майбутнього фахівця, розширення можливостей його самореалізації, мобілізації особистісного потенціалу, забезпечення майбутніх кваліфікованих спеціалістів не тільки знаннями, а й належним місцем в соціально-економічній системі – науці, виробництві, підприємстві та інших сферах.

Наукову, науково-технічну діяльність закладів вищої освіти, що підпорядкована Міністерству освіти і науки України, регламентує «Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації» [10], відповідно до якого основною метою наукової та науково-технічної діяльності закладів вищої освіти є одержання і використання нових наукових знань з метою створення суспільно корисних наукових результатів, забезпечення якісної підготовки фахівців для відповідних галузей економіки, наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; розв'язання комплексних задач у сфері наукового, технологічного розвитку; впровадження та використання в Україні і на світовому ринку наукових і науково-практичних результатів.

Мета статті – дослідити питання організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти як основного із компонентів професійної характеристики

майбутнього фахівця, розкрити його сутність та значення поняття «науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти». Проаналізувати рівень організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти в країні. Обґрунтувати необхідність використання новітніх методів для організації науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти. Запропонувати перспективні напрямки розвитку науково-дослідної діяльності роботи здобувачів вищої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти на сучасному етапі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Глибинна особливість сучасної освітньої політики України полягає в тому, що вона органічно поєднує в собі політичні, соціально-економічні і власне освітні аспекти. За такого підходу до розв'язання науково-освітніх проблем виникає можливість подолати відомчо-галузеві бар'єри і повернути освіті її природну сутність як сфери інтеграції і реалізації загальноосвітніх інтересів та пріоритетів нашої держави.

Сучасний етап трансформації системи вищої освіти відзначається глибокою проникністю в соціальну сферу та економічну діяльність, виходом на глобальні ринки праці, послуг, товарів і капіталу. За таких умов результативне реформування системи вищої освіти неможливе за рахунок лише адміністративних методів самої системи освіти. Необхідні консолідовані зусилля владних структур усіх рівнів, працедавців, населення з урахуванням стану економіки та суспільних потреб.

Проблеми розвитку вищої освіти зумовлені не лише економічною й політичною нестабільністю в суспільстві, посиленням розриву між конституційними гарантіями здобуття доступної й безкоштовної освіти та реальним державним її забезпеченням, а й незавершеністю реформування практично усіх секторів економіки; недостатнім бюджетним фінансуванням та спеціфікою підготовки кадрів для окремих галузей національної економіки тощо. Тому роль держави у розв'язанні цих проблем є вагомим і потребує ефективнішого використання існуючого та розробки новітнього інструментарію державного регулювання системи підготовки фахівців.

Відповідно до потреб розвитку економіки та суспільства вища освіта, а також науково-дослідницька діяльність має забезпечити підготовку фахівця для відповідної сфери національного господарства, здатного до адаптації, креативного та критичного мислення, генерування нових ідей та дій в новій ситуації. Тобто вищій освіті відводиться роль ключового чинника у створенні передумов забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього сама вища освіта має стати привабливою та конкурентоспроможною не лише на національному, а й на світовому ринку освітніх послуг.

Поняття «науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти» включає в себе два взаємопов'язаних елементи:

- навчання здобувачів вищої освіти елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;

- наукові дослідження, що здійснюються здобувачі вищої освіти під керівництвом викладачів.

Можна стверджувати, що науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти як одна із форм пізнавально-творчої діяльності, забезпечує формування інтелектуальної активності, яка є складовою

професійної компетентності майбутнього фахівця. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти витікає насамперед із навчальних завдань університету і сприяє підготовці творчої особистості учителя ХХІ ст. [7].

Мета організації науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти [5]:

- надання максимальної можливості для розвитку особистості і професійних якостей, творчої індивідуальності майбутнього фахівця;

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності;

- формування потреби безперервного самостійного поповнення знань;

- здобуття глибокої системи знань як ознаки міцності.

Завдання можна звести до наступних двох:

- прогнозування або передбачення всього того, що створює найкращі умови для глибокого та всебічного засвоєння тієї чи іншої системи наукових знань;

- прогнозування наукової діяльності або передбачення поступового переходу здобувачів вищої освіти від елементарних рівнів і форм пізнання до більш складних і глобальних.

Метою розвитку науково-дослідної діяльності сучасного університету є: оптимізація нерозривного зв'язку передових методів навчання та наукових досліджень для забезпечення повноправної участі університету в Болонському процесі; інтеграція університету в систему європейської науки; зміцнення наукового потенціалу університету; залучення до наукових досліджень талановитої молоді; забезпечення випереджаючого розвитку науки в університеті, що впливає з потреб підготовки фахівців майбутнього; забезпечення виконання теоретичних розробок на світовому рівні та ефективності прикладних досліджень працівників університету; забезпечення спрямованості наукової та інноваційної діяльності в університеті на пріоритетні для держави напрями науки і техніки; забезпечення ефективного використання наукового потенціалу університету для вирішення завдань соціально-економічного розвитку України

Науково-дослідна робота у закладах вищої освіти (ЗВО), їхній зв'язок із науковими установами є останнім часом однією з найбільших проблем. Незадовільний стан дослідницької роботи позначається на активності здобувачів вищих науково-освітнього та наукового рівня, які мають становити головний кадровий ресурс наукових досліджень.

З 2010 по 2020 р. в Україні зменшилася кількість ЗВО, які здійснюють підготовку аспірантів – на 9,3% (226 закладів), але стало більше закладів, які навчають докторантів, – на 4,7% (168 закладів, максимальна кількість у 2015 р. складала 177 закладів). Певною мірою нестабільність кількості закладів, що здійснюють підготовку аспірантів та докторантів, а також мають спеціалізовані ради, пов'язана із запровадженням змінами у порядку присудження наукових ступенів.

Українська молодь не поспішає присвятити себе науці – з 2010 до 2020 р. кількість аспірантів в Україні скоротилась на 19,5% (23 тис. осіб), кількість зарахованих у 2020 р. зменшилася порівняно з 2010 р. на 22,8% (6 780 осіб). Загальна кількість докторантів зменшилася на 24,2% (937 осіб), зарахованих на навчання – на 9,7% (435 осіб) [9].

Негативна тенденція у підготовці наукових і науково-педагогічних працівників ЗВО посилюється тим, що відсоток тих, хто закінчує аспірантуру і докторантуру із захистом дисертації, дуже малий – у 2020 р. від становив 26,9 та 30,3%. Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) з 2010 по 2019 р. зменшилася на 30,3%. Водночас з тим кількість захищених дисертацій доктора наук, навпаки, збільшилася на 45,4%, у сукупності із наведеним вище це говорить про низьку зацікавленість науково-педагогічних працівників саме у навчанні у докторантурі, яке передбачає обмежені можливості до викладання роботи за сумісництвом тощо.

Сектор вищої освіти у цілому слабо бере участь у здійсненні науково-дослідних робіт. За 2010–2019 рр. кількість ЗВО, які здійснювали НДР, скоротилася на 17,4% і склала 15,0% від загальної кількості виконавців і 22,6% від загальної кількості ЗВО.

У 2019 р. загальна сума витрат на НДР, виконаних сектором вищої освіти, склала 1,1 млрд грн, або 6,7% усіх внутрішніх витрат на НДР. При цьому переважна частина коштів (72,5%) надійшла з державного та місцевих бюджетів, лише 12,9% склали кошти комерційного сектору або приватних некомерційних організацій, а 5% коштів надійшли з іноземних джерел. Наведені дані свідчать про низьку зацікавленість приватного сектору до співпраці та замовлення наукових, науково-технічних і конструкторських розробок у ЗВО. Причиною цього є, з одного боку, недовіра приватного комерційного сектору до спроможності ЗВО здійснити дослідження та запропонувати якісний інтелектуальний продукт, з іншого – тенденція до запозичення іноземних технологій [9].

У цілому низька результативність науково-дослідної діяльності ЗВО знижує їх рейтинг порівняно з університетами інших країн. Тому дуже слабкою є

присутність українських університетів у провідних світових університетських рейтингах, як правило, це одні й ті самі найбільші університети країни, але й вони посідають невисокі місця, а у таких рейтингах, як Academic Ranking of World Universities, Global World Communicator, Center for World University Rankings, українські університети взагалі відсутні.

Взагалі в Україні продовжується падіння престижності наукової роботи, неухильне зниження частки фінансування науки, зниження заробітної плати призвело до того, що молодь перестала прагнути вчитися і йти працювати в науку. Низький рівень заробітної плати, відсутність соціальних гарантій та можливостей реалізувати науковцям себе призводять до відтоку талановитої молоді з вітчизняних закладів вищої освіти і наукових установ.

Визначення стратегічних напрямів у сфері наукової діяльності сучасного університету має відбуватися відповідно прогнозування змін, які відбуватимуться в зовнішньому середовищі, що зумовлено принципами стратегічного менеджменту. На думку С. Натрошвілі, висока якість стратегічного управління вищим навчальним закладом сприятиме здійсненню правильного планування стратегічних орієнтирів розвитку закладу, вмілого проектування необхідних управлінських рішень та ефективного виконання цих рішень [8, с. 276-277].

На основі проведеного аналізу динаміки розвитку вищої освіти та науково-дослідницької діяльності в Україні за 2014–2020 рр., з урахуванням думки експертів робочих підгруп по розробці стратегії та зважаючи на глобальні тренди розвитку вищої освіти, визначено такі сильні та слабкі сторони, можливості та загрози зовнішнього середовища, які можуть вплинути на подальший розвиток вищої освіти в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз розвитку вищої освіти та науково – дослідницької діяльності в Україні

Сильні сторони	Можливості
<p>Розгалужена мережа закладів вищої освіти, орієнтована на надання освітніх послуг у масовому масштабі, диверсифікована освітня пропозиція; наявність університетів світового класу; достатня кількість висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, здатних забезпечити динамічний інноваційний розвиток системи вищої освіти; низка наукових шкіл, що продукують наукові результати світового рівня; спадкоємність методик викладання та дослідницьких традицій поряд із упровадженням кращого світового досвіду; прозорі процедури доступу до вищої освіти, що здобули підтримку суспільства; висока якість підготовки за окремими напрямками, що підтверджується затребуваністю випускників на внутрішньому та зовнішньому ринках висококваліфікованих фахівців</p>	<p>Геополітичне розташування України в центрі Європи, що є основою успішної інтернаціоналізації вищої освіти і науки; світова тенденція до зростання попиту на здобуття освіти за кордоном, потужні ринки освітніх послуг у країнах Азії; галузева трансформація світової та національної економіки; відкритість та доступність сучасного освітнього контенту; залучення України до процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, Європейського освітнього простору; розробка Стратегії розвитку вищої освіти в контексті Стратегії соціально-економічного розвитку України; науковий потенціал національних академій наук України, синергія від взаємодії університетської та академічної науки; потенційний інтерес бізнес-структур і асоціацій до співпраці з академічними центрами й університетами; стрімкий розвиток ІТ-індустрії та цифровізація</p>

Слабкі сторони	Загрози
<p>Недосконала нормативно-правова база функціонування системи вищої освіти; слабка й асиметрична інтеграція до світового освітньо-наукового простору; наявність значної кількості неконкуретоспроможних закладів вищої освіти; низький рівень залученості учасників освітнього процесу до наукової та інноваційної діяльності; недосконала система розподілу бюджетних ресурсів між закладами вищої освіти; низький рівень готовності інфраструктури закладів вищої освіти до навчання осіб з особливими освітніми потребами; слабка практична підготовка фахівців у закладах вищої освіти; відсутність прогнозування потреб економіки країни у фахівцях відповідної кваліфікації</p>	<p>Втрата можливості отримувати нові проривні результати науковими школами ЗВО; привабливість європейської освіти для потенційних абітурієнтів з огляду на можливість отримання конкурентних на сучасному ринку знань і подальшої реалізації професійних амбіцій за межами України; розвиток систем дистанційного навчання закордонних ЗВО, які мають більш високий рейтинг, ніж українські ЗВО; невідповідність рівня підготовки значної частини вступників вимогам, необхідним для успішного опанування освітніх програм вищої освіти; негативний вплив пандемії COVID 19 – можлива демасифікація, звуження закордонних ринків освітніх послуг</p>

Проведений аналіз проблем і переваг системи вищої освіти та науково-дослідницької діяльності України разом із узагальненням напрямків розвитку вищої освіти у світі, пріоритетів Європейського простору вищої освіти дозволив сформулювати пріоритетні принципи розвитку вищої освіти в Україні, які визначать концептуальну модель вищої освіти, таким чином: університетська автономія та інституційна спроможність ЗВО; прозорість і відкритість управління; колегіальність і залученість, розподілена відповідальність; доцільність; партнерство; несприйняття корупції; академічна доброчесність; академічна свобода; професіоналізм; орієнтація на найвищі наукові досягнення; орієнтація на досягнення найвищої якості освіти; орієнтація на поточні та перспективні пріоритети суспільства і національної економіки; збереження надбання; збереження інтелектуального людського потенціалу в регіонах; доступність і рівність, неупередженість; орієнтація на всебічний розвиток особистості; інклюзивність; зовнішня відкритість; адаптивність; різноманітність; самоорганізація; стійкість.

Механізм реалізації стратегії передбачає визначення напрямів використання усіх видів ресурсів (організаційних, фінансових, інформаційних тощо) за умови максимальної результативності їх використання для досягнення стратегічного бачення [9].

Організаційне забезпечення складається з:

- плану заходів реалізації Стратегії, що включає конкретизацію завдань Стратегії до рівня окремих заходів із зазначенням строків їх здійснення, форм звітності, обсягів і джерел фінансування, індикаторів досягнення очікуваного результату. План заходів розробляється на короткострокову перспективу (1–2 роки), після закінчення планового терміну проводиться оцінювання результатів і складається План заходів реалізації Стратегії на наступні 1–2 роки. Черговість реалізації заходів встановлюється у логічній послідовності як за окремими операційними цілями та завданнями, так і з урахуванням інших цілей (завдань), а також досягнутого прогресу за цілями;

- узгодження із Стратегією соціально-економічного розвитку, Стратегією науково-технічного розвитку, пріоритетами наукової та науково-технічної діяльності, коли такі будуть прийняті;

- коректування (актуалізація) у зв'язку із прийняттям галузевих стратегій розвитку у частині забезпечення підготовки кадрів за певними галузями знань;
- висвітлення процесу реалізації стратегії у засобах масової інформації, у т.ч. цифрових, доступних для усієї освітньої спільноти та суспільства.

Інституційне забезпечення реалізації Стратегії передбачає:

- чіткий розподіл повноважень між усіма учасниками відповідно до їх компетенції, унормування їх взаємодії;
- налагодження ефективної співпраці між учасниками реалізації Стратегії через укладання угод, контрактів, здійснення спільних заходів, проєктів тощо;
- запобігання (усунення) конфлікту інтересів;
- запобігання корупції.

Інструментальне забезпечення включає:

- диджиталізацію процесів програмування, планування, супроводу, висвітлення і моніторингу реалізації Стратегії;
- публічно-приватне партнерство у частині реалізації окремих освітніх, науково-освітніх проєктів та стартап-проєктів, зокрема, дуальної освіти;
- двосторонні та багатосторонні угоди щодо надання освітніх послуг, взаємного визнання рівнів освіти, кваліфікацій тощо.

Фінансове забезпечення реалізації:

Стратегії формується з:

- коштів Державного бюджету України, зокрема, кошти ЦОВВ (розпорядників коштів), на замовлення яких здійснюється підготовка фахівців системою вищої освіти України, наукові та науково-технічні розробки;

- коштів місцевих бюджетів;
- коштів міжнародних організацій, грантів, коштів іноземних інвесторів, залучені на умовах співфінансування освітніх, науково-освітньо-виробничих проєктів;

- коштів суб'єктів господарювання, залучених у рамках публічно-приватного партнерства;

- коштів фізичних і юридичних (резидентів і нерезидентів) осіб, отриманих як оплата навчання;

- коштів фінансових організацій, залучених на умовах кредитування, зокрема, пільгового, для оплати

навчання; коштів, отриманих від реалізації прав інтелектуальної власності;

- коштів, отриманих від здійснення додаткової господарчої діяльності ЗВО; благодійних внесків;
- коштів з інших джерел, не заборонених законодавством.

Науково-методичне забезпечення призначене для обґрунтування планів реалізації Стратегії та розв'язання окремих її завдань.

Наукове супроводження і методичне забезпечення розробки та реалізації Стратегії здійснюють наукові установи МОН і Національних академій наук. Воно включає:

- наукове обґрунтування, оцінку та прогноз результативності окремих заходів у рамках реалізації Стратегії;
- розробку методології та прогнозування потреб ринку праці;
- дослідження, аналіз і моніторинг проблем світової, національної та регіональних систем вищої

освіти, їх взаємодії між собою та з системами середньої і фахової передвищої освіти;

- аналіз поточних результатів реалізації Стратегії;
- постійне супроводження реалізації Стратегії, розробку пропозицій і рекомендацій щодо актуалізації цілей і завдань Стратегії.

Для підвищення ефективності управління науково-дослідницькою діяльністю науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти розроблено модель управління науково-дослідницькою діяльністю на рівні базового структурного підрозділу вищого навчального закладу тобто структуру, що відображає основні властивості досліджуваного об'єкта, дозволяє одержати інформацію про нього та оперативні вносити коригування у вирішення виявлених проблем (табл. 2.). Вона відображає структурні складові процесу управління науково-дослідницькою діяльністю науково-педагогічних працівників і забезпечує наочність описуваних закономірностей досліджуваного явища.

Таблиця 2

Механізм управління науково-дослідницькою діяльністю на рівні базового структурного підрозділу вищого навчального закладу

Мета: оптимізація системи управління науково-дослідницькою діяльністю науково-педагогічних працівників кафедри і здобувачів вищої освіти		
Діяльність викладачів в НДР	Організаційна Планування Інтеграційна Комунікаційна Контролююча	Пошук тематики НР. Розроблення тематики НДР Впровадження НР в освітній процес. Схвалення колегами результатів НР. Контроль за термінами виконання
Виконання НДР здобувачами вищої освіти	Організаційна Планування Самоконтроль Самооцінка досягнутих результатів	Пошук актуальної тематики. Підготовка плану НР. Контроль термінів виконання НР. Презентація НР

Таким чином, головне в організації науково-дослідницької роботи – це озброєння здобувачів вищої освіти методиками наукових досліджень. Найбільш поширеними методами є теоретичний аналіз методичної та спеціальної літератури, спостереження, експеримент. На основі цього формується вміння працювати з науковою літературою, вміння усвідомлювати певну проблему. Основними методами отримання фактичного матеріалу є спостереження, що характеризується перш чітко усвідомленою метою. У даній ситуації дослідник виділяє тільки ті сторони, зв'язки, відносини, які його цікавлять. Результати спостережень фіксуються у вигляді протоколів, стенограм, магнітофонних записів і т.д. Наукове спостереження має завжди аналітичний характер і можливість вивчати обсяг в його цілісності і розчленованості, в його природному функціонуванні [8].

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження слід підсумувати, що у закладах вищої освіти науково-дослідна робота серед здобувачів вищої освіти дійсно знаходиться на високому професійному рівні, про що свідчать наведені показники наукової діяльності здобувачів вищої освіти. Чітка організація науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти сприяє поглибленню засвоєння здобувачами вищої освіти фахових навчальних дисциплін, дозволяє в повній мірі проявити свою індивідуальність, сформулювати власну думку щодо проблем сучасності.

Наукові дослідження мають виняткове значення для розвитку усіх стратегічних напрямів закладів вищої освіти: забезпечення якісної підготовки фахівців, поглиблення міжнародної освітньої та наукової діяльності, удосконалення системи підготовки та атестації наукових та науково-педагогічних кадрів, розвитку інноваційної діяльності. Наукові дослідження у поєднанні з освітою та виробництвом сприяють формуванню економіки, заснованої на знаннях, та є основою забезпечення суспільного розвитку. Розвиток та ефективна реалізація наукових досліджень у закладах вищої освіти є необхідною умовою підвищення його конкурентоздатності у міжнародному науково-освітньому просторі.

У процесі роботи над проектами здобувачі вищої освіти навчаються самостійно мислити, розробляти напрями вирішення проблеми, застосовувати знання з різних фахових навчальних дисциплін, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати отримані результати. При цьому, вони набувають професійного інтересу до вивчення навчальних дисциплін. Здобувачі вищої освіти стають впевненими, відчують успіх і прогрес на фаховому рівні, виробляються науково-дослідницькі професійні компетентності.

Отже, науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти вітчизняних закладів вищої освіти є важливою складовою освітнього процесу, яка не тільки змінює значення навчальних дисциплін, пропонує застосу-

вання нових методів і технологій, а й сприяє активізації пізнавальної діяльності, підвищенню якості фахової підготовки та розвитку творчих здібностей у здобувачів вищої освіти, розширює їх кругозір, забезпечує ефективне практичне використання набутих у процесі навчання знань та вмінь. Посилення ролі науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти, на нашу думку, поліпшить ефективність діяльності та підвищить рейтинг вітчизняних закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Бушкова В. В., Бондар Ю. А., Сиборова О. Л. Аналіз ринку перекладу та супутніх лінгвістичних послуг *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2020. № 1 (28). С. 180-191.
2. Бондар Ю. А., Легінькова Н. І. Основні аспекти корпоративного управління підприємством. *Інтелект XXI*. 2018. № 4. С. 40-44.
3. Гуцалюк О. М. Теоретико-методологічне забезпечення формування механізму управління корпоративними інтеграційними процесами. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2 (33). С. 28-33.
4. Лещенко Г. А. Дистанційне навчання в закладах вищої освіти: стан та перспективи. *Information technology and innovation for society development*. monograph / Editors: Aleksander Ostenda, Tetyana Nestorenko. Katowice: University of Technology, 2021. P. 98-114.
5. Драч І. І. Оцінювання творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів. *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* / Київ. наук.-метод. центр вищої освіти, 2005. Вип. 41. С. 153-160.
6. Коваленко В. О. Научная работа как необходимая составляющая внеаудиторной учебной деятельности студентов высших медицинских учебных заведений. *Вектор науки: Серия: Педагогика, психология*. № 2 (13). 2013. С. 133-137.
7. Кузь В. Г. Організація педагогічного дослідження. Київ. Знання України, 2006. 48 с.
8. Натрошвілі С. Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика : монографія. Київ: КНУТД, 2015. 320 с.
9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки Київ, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
10. Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-06#Text>.
11. Про розвиток науки та трансформацію суспільства: концепція для України: Постанова президії Академії наук України від 03.06.1992 р. № 151. URL: <http://www.uazakon.com/documents>.
12. Трушкіна Н., Ринкевич Н. Цифрова компетентність як ключова складова організаційної культури підприємств у контексті модернізації сучасної системи освіти. *Vzdelavanie a Spolocnost' V: Medzinarodny nekonferencny zbornik* / R. Bernatova, T. Nestorenko (Eds.). Presov: Presovska univerzita v Presove, 2020. S. 329-341.
13. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ. голов. ред. УРЕ. 1986. 800 с.
14. Харчишина О. В., Трушкіна Н. В. Сутність і зміст категорії «організаційна культура закладу вищої

освіти». *Перспективи та інновації науки. Сер. Педагогіка*. 2021. Вип. № 2(2). С. 159-179. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2\(2\)-159-179](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2(2)-159-179).

15. Kharchyshyna O., Trushkina N. Diagnosis of organizational culture and trends in its development in higher education. *Modern management: theories, concepts, implementation: monograph* / M. Duczmal, T. Nestorenko (Eds.). Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. P. 294-308.

References

1. Bushkova, V. V., Bondar, Yu. A., Syborova, O. L. (2020). Analiz rynku perekladu ta suputnykh linhvistychnykh posluh [Market analysis of translation and related linguistic services]. *Visnyk Skhidnoeuropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu – Bulletin of the East European University of Economics and Management*, 1 (28). pp. 180-191 [in Ukrainian].
2. Bondar, Yu. A., Leginkova, N. I. (2018). Osnovni aspekty korporatyvnoho upravlinnia pidpriemstvom [Basic aspects of corporate management of the enterprise]. *Intel'ekt XXI – Intellect XXI*. 4. pp. 40-44 [in Ukrainian].
3. Hutsaliuk, O. M. (2017). Teoretyko-metodolohichne zabezpechennia formuvannia mekhanizmu upravlinnia korporatyvnymy intehratsiynymy protsesamy [Theoretical and methodological support for the formation of the management mechanism of corporate integration processes]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (33), pp. 28-33 [in Ukrainian].
4. Leshchenko, H. A. (2021). Dystantsiine navchannia v zakladakh vyshchoi osvity: stan ta perspektyvy [Distance learning in institutions of higher education: state and prospects]. *Information technology and innovation for society development: monograph*. (pp. 98-114). Katowice, University of Technology [in Ukrainian].
5. Drach, I. I. (2005). Otsiniuvannia tvorchoho potentsialu studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv [Assessment of the creative potential of students of higher educational institutions]. *Problemy osvity – Problems of education*, 41, pp.153-160 [in Ukrainian].
6. Kovalenko, V. O. (2013). Nauchnaya rabota kak neobkhodimaya sostavlyayushchaya vneaudytornoy uchebnoy deyatel'nosti studentov vysshikh medytsynskykh uchebnykh zavedeniy [Scientific work as a necessary component of extracurricular educational activities of students of higher medical institutions]. *Vector science: Series: Pedagogy, psychology*, 2 (13), pp. 133-137 [in Russian].
7. Kuz, V. G. (2006). Orhanizatsiia pedahohichnoho doslidzhennia [Organization of pedagogical research]. Kyiv, Znannia Ukrainy. 48 p. [in Ukrainian].
8. Natroshvili, S. G. (2015). Stratehichne upravlinnia vyshchym navchalnym zakladom: teoriia, metodolohiia, praktyka [Strategic management of a higher educational institution: theory, methodology, practice]. Kyiv, KNUITD. 320 p. [in Ukrainian].
9. Stratehiya rozvytku vyshchoyi osvity v Ukrainy na 2021–2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031]. (2020). Kyiv. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> [in Ukrainian].
10. Polozhennia pro orhanizatsiiu naukovoi, naukovo-tekhnichnoi diialnosti u vyshchikh navchalnykh zakladakh III ta IV rivniv akredyatsii [Regulations on the organization of scientific, scientific and technical activities in

higher educational institutions of III and IV levels of accreditation]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-06#Text> [in Ukrainian].

11. Pro rozvytok nauky ta transformatsiiu suspilstva: kontsepsiia dlia Ukrainy: Postanova prezidii Akade-mii nauk Ukrainy vid 03.06.1992 r. № 151 [On the development of science and the transformation of society: a concept for Ukraine: Resolution of the Presidium of the Academy of Sciences of Ukraine dated June 3, 1992 No. 151]. Retrieved from <http://www.uazakon.com/documents>. [in Ukrainian].

12. Trushkina, N., Rynkevich, N. (2020). Tsyfrova kompetentnist yak kliuchova skladova orha-nizatsiinoi kul'tury pidpriemstv u konteksti moder-nizatsii suchasnoi systemy osvity [Digital competence as a key component of the organizational culture of enterprises in the context of modernization of the modern education system]. *Vzdelavanie a Spolocnost' V: Medzynarodny nekonferency zbornik /*

R. Bernatova, T. Nestorenko (Eds.). (pp. 329-341). Presov, Presovska univerzita v Presove [in Ukrainian].

13. Shinkaruk, V. I. (Ed.). (1986). *Filosofskyi slovnyk* [Philosophical dictionary]. Kyiv. 800 p. [in Ukrainian].

14. Kharchyshina, O. V., Trushkina, N. V. (2021). Sutnist i zmist katehorii «orhanizatsiina kultura zakladu vyshchoi osvity» [The essence and content of the category «organizational culture of a higher education institution»]. *Perspektyvy ta innovatsii nau-ky. Ser. Pedahohika – Perspectives and innovations of science. Ser. Pedagogy*, 2(2), pp. 159-179. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2\(2\)-159-179](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2(2)-159-179) [in Ukrainian].

15. Kharchyshyna, O., Trushkina, N. (2021). Diagnosis of organizational culture and trends in its development in higher education. *Modern management: theories, concepts, implementation: monograph*. (pp. 294-308). Opole, The Academy of Management and Administration in Opole [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.04.2022

Формат цитування:

Лещенко Г. А., Бондар Ю. А., Кирстя А. В. Соціально-економічний розвиток науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 87-93. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).87-93](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).87-93)

Leshchenko, H. A., Bondar, Yu. A., Kyrstia, A. V. (2022). Socio-Economic Development of Research Activities of Institutions of Higher Education. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (42), pp. 87-93. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).87-93](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).87-93)